

คลินิก นักวิจัย

ตอบโดย : ศูนย์สารสนเทศการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

คำถาม

ดีโอไอ คืออะไร

คำตอบ

รหัสทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล หรือ ตัวระบุวัตถุดิจิทัล (ดีโอไอ) (Digital Object Identifier : DOI) คือ เลขมาตรฐานสากลประจำไฟล์ดิจิทัลที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตใช้ในการระบุตัวตน หรือบ่งชี้เอกสารดิจิทัล เรียกได้ว่าเป็นรหัสประจำเอกสารดิจิทัล ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถาวรของทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล (Permanent Identifier) โดยรหัสนี้จะไม่เปลี่ยนแปลงไป ตามสถานที่ที่ใช้จัดเก็บ (Location) หรือสิทธิการเป็นเจ้าของทรัพยากรสารสนเทศนั้น

ความสำคัญของดีโอไอ

ด้วยความเติบโตอย่างรวดเร็วของสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์ ทำให้ตัวบ่งชี้ทางบรรณานุกรม เช่น เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (International Standard Book Number – ISBN) และเลขมาตรฐานประจำวารสาร (International Serial Number – ISSN) ซึ่งใช้กับทรัพยากรที่เป็นเอกสารไม่สามารถตอบสนองการใช้งานบนอินเทอร์เน็ต นั้นเป็นเพราะ เลขที่อยู่ในเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือหรือเลขมาตรฐานประจำวารสาร ไม่ได้เป็นหรือจะถูกตีความว่าเป็นตัวที่เชื่อมโยงด้วยเว็บเบราว์เซอร์ได้จึงเป็นที่มาที่สำคัญที่ทำให้เกิด ตัวบ่งชี้ถาวร (Persistent Identifier-PI)

ตัวบ่งชี้ถาวร (Persistent Identifier-PI) เป็นตัวบ่งชี้ที่ควรถูกกำหนดให้กับทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการจัดเก็บในระยะยาว มีหลายหน้าที่ แต่หน้าที่ที่สำคัญคือ เป็นตัวจัดหาตัวเชื่อมโยงที่ถาวรไปยังสารสนเทศได้ การใช้ PI ต้องเป็น PI ที่ผู้ใช้สามารถให้ความเชื่อถือได้ว่าจะสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างถูกต้อง ไม่ว่าตำแหน่งของสารสนเทศนั้นจะถูกเปลี่ยนไปแล้วก็ตาม ในทางปฏิบัติ ตัวบ่งชี้ถาวรต้องถูกจับคู่กับตัวบอกตำแหน่งที่อยู่ (locator) ที่ทันสมัยซึ่งจะต้องทำให้เข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศได้ตามที่แจ้งไว้ได้ ดีโอไอ (Digital Object Identifier) เป็นตัวบ่งชี้วัตถุดิจิทัล ที่เป็นการตั้งชื่อหรือรหัสหรือเลขประจำตัวของทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล รหัสดีโอไอ ช่วยให้ค้นหาและเชื่อมโยงการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลได้สะดวก ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนที่อยู่ของเว็บไซต์หรือยูอาร์แอลก็ตาม ตัวบ่งชี้จะไม่เปลี่ยน โดยมีเทคโนโลยีในการจัดการเมตาดาตาของทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลที่เชื่อมโยงกับระบบพหุขนัชอิเล็กทรอนิกส์ และเป็นตัวบ่งชี้ที่สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทำงานข้ามระบบ (Interoperable identifier) ของระบบดีโอไอเพื่อการใช้งานร่วมกับเทคโนโลยีในอนาคต นอกจากนี้ DOI® ยังเป็นเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนโดยมูลนิธิดีโอไอนานาชาติ ปัจจุบันมีการให้รหัสดีโอไอกับเอกสารดิจิทัลจำนวนมากกว่า 85 ล้านรายการทั่วโลก ทั้งนี้ วช. ได้ดำเนินการพัฒนาระบบการกำหนดรหัสทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกแบบเต็ม (Full member) กับองค์กรรับจดทะเบียน (RA) คือ DataCite ณ ประเทศเยอรมนี ซึ่งสนับสนุนการใช้รหัส DOI กับงานวิจัยและงานวิชาการระดับอุดมศึกษา โดยได้รับการอนุมัติเป็นสมาชิก (Full member) ลำดับที่ 17 เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2555 ในการประชุม 4th DataCite General Assembly ณ Leibniz-Institute for the Social Science (GESIS) เมืองโคโลญจน์ ประเทศเยอรมนี ทำให้ประเทศไทยได้ ปักหมุดในฐานะสมาชิกลงในแผนที่ DOI ของ DataCite คือ เป็นหน่วยงานแรกในประเทศไทย และเป็น 1 ใน 4 (จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไทย) ของภูมิภาคเอเชียที่เป็นสมาชิกขององค์กรรับจดทะเบียนรหัส DOI วช. จึงสามารถให้บริการ รหัส DOI ตามมาตรฐานสากลสำหรับงานวิจัยและงานวิชาการแก่หน่วยงานวิจัยในประเทศไทยได้อย่างเต็มรูปแบบ

ติดต่อ ฝ่ายบริหารจัดการตัวระบุวัตถุดิจิทัล
ศูนย์สารสนเทศการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
โทร.0-2561-2445 ต่อ 353, 507